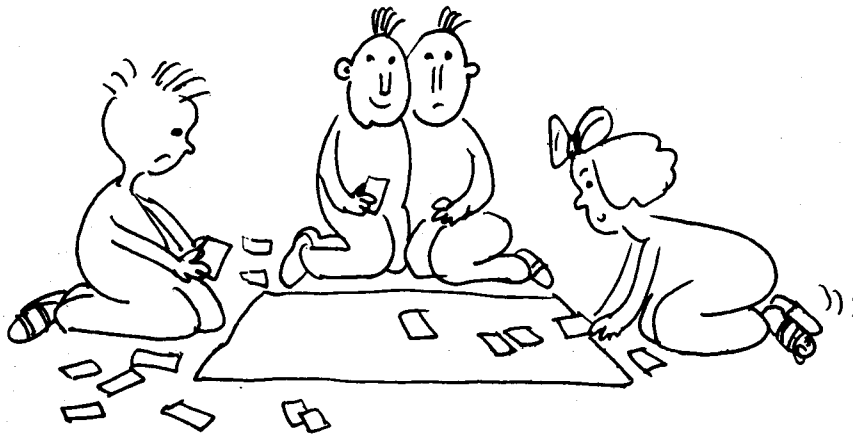

פרק ג': משחקי לוח

משחקים אלו נערכים מסביב ללוח המונח על הארץ, משום כך, מספר החניכים לא יעלה בדרך כלל על חמישה עשר.

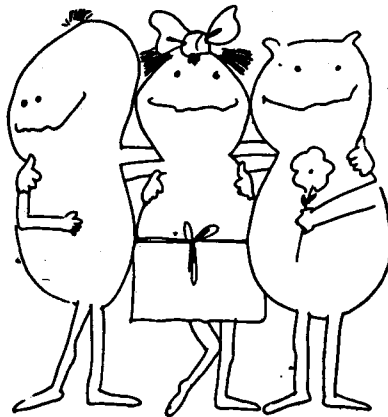
משחק הטבלה

ישנן גירסאות רבות למשחק הטבלה, אך בכולן עקרון המשחק דומה: במרכז מונחת טבלה, המצויירת על גבי גליון בריסטול, והחניכים מניחים, לפי תור, את הכרטיסים שבידם על גבי משבצות הטבלה. כדי להניח את הכרטיסים במקום הנכון - על החניכים להשתמש בידע שלהם, או להפעיל שיקול דעת. במשחקים המפעילים ידע, רצוי להשתמש בעיקר כדי לסכם ידע שיש לחניכים (בפעולות פתיחה או בפעולות סיום), ולעורר עניין בנושא המשחק. במשחקים המפעילים שיקול דעת אפשר להשתמש כדי להעמיק את הבנתם של החניכים בנושאים שונים.

בתחיל, כדוגמא, במשחק המפעיל ידע, נפחות מזה שיקול דעת.

1. טבלת היכרות בקבוצה

להיכרות צדדים רבים: להכיר פרטים אישיים, להתרגל זה לזה, לדעת לפעול ביחד, להכיר את הדיעות של האדם השני, להכיר את מצבי רוחו, את חסרונותיו, יתרונותיו ועוד. כדי שהאווירה תהיה נעימה ונוחה, והקבוצה תוכל לפעול היטב ותוך שיתוף פעולה, חשוב שהחניכים יכירו זה את זה. מטרתו של משחק זה, להוסיף צד אחד של היכרות בין חברי הקבוצה: להכיר את הפרטים האישיים של החברים.

... 3 ח' 2 ש' 2017

הכנה:

א. טבלת היכרות - להכין טבלה מצויירת על גליון בריסטול, ובה כשבעה טורים וכשבע שורות. בשולי כל שורה ובראש כל טור, רשום פרט אישי, המשותף למספר חניכים בקבוצה. למשל:

לומד(ת) בכיתה ה-2	יום ההולדת שלו (שלה) בקיץ	ספורטאי(ת)	בת	בן	אוסף(ת) בולים	בן או בת בכור (ה)	
							יש לו אופניים (לה)
							משחק שחמט (ת)
							גרה(ה) בשיכון המלכים
							לומד(ת) בכיתה ה-1
							יום ההולדת שלו (שלה) בחורף
							היה (היתה) בחוו"ל
							תלמיד(ה) טוב(ה) בחשבון

(שים לב, שאותם הפרטים האישיים יכולים להופיע הן בראש הטורים, והן בשולי השורות).

ב. להכין כרטיסי שמות - כרטיסים שגודלם לפחות כמספר המשבצות בטבלה, וגודלם כגודל משבצת. על כל כרטיס יופיע שם של חבר בקבוצה, ובכלל זה המדריך. כל שם יופיע על גבי שלושה או יותר כרטיסים.

מהלך המשחק:

תן לכל משתתף ארבעה כרטיסי-שמות. (אם מספר המשתתפים גדול - תוכל לחלק את הקבוצה לצוותים, ולתת ארבעה כרטיסים לכל צוות). את יתר הכרטיסים שים בערימה, הנח את הטבלה על הארץ או על שולחן, והושב סביבה את החניכים.

המשתתף (או הצוות) הראשון בתור, יניח את אחד הכרטיסים שבידו על אחת המשבצות שבטבלה, הנמצאת בשורה ובטור המתאימים לחניך ששמו רשום על הכרטיס. למשל, אם עומרי הוא תלמיד טוב בחשבון, וכמו כן הוא לומד בכיתה ה-2, אפשר להניח את הכרטיס "עומרי" על המשבצת, שהיא הצטלבות שבין הטור "לומד(ת) בכיתה ה-2", לבין השורה "תלמיד(ה) טוב(ה) בחשבון" (כלומר - על המשבצת השמאלית התחתונה בטבלה המצויירת למעלה). ודוגמא אחרת: אם יש למרים אופניים, אפשר להניח את הכרטיס "מרים" על המשבצת האמצעית בשורה העליונה, כלומר - על המשבצת הנמצאת בהצטלבות של השורה "יש לו(לה) אופניים", עם הטור "בת" (שהרי מרים היא בת).

לאחר שהמשתתף (או הצוות) הראשון הניח כרטיס במקום המתאים, עובר התור למשתתף הבא. עליו להניח את אחד הכרטיסים שבידו על גבי משבצת מתאימה, אלא, שעתה נכנס לתמונה כלל נוסף: כדי שהמשחק לא יהיה פשוט ומשעמם - כל משתתף רשאי להניח כרטיס רק על משבצת סמוכה למשבצת שיש בה כבר כרטיס. כלומר, אפשר להניח כרטיס רק על משבצת הנמצאת מעל, מתחת, מימין או משמאל למשבצת שהונח עליה כבר כרטיס. דוגמא למשחק לאחר מספר סיבובים (הכרטיס הראשון היה הכרטיס שבמרכז הלוח - "יעל"):

לומד(ת) בכיתה ה-2	יום ההולדת שלו (שלה) בקיץ	ספורטאי(ת)	בת	בן	אוסף(ת) בולים	בן או בת בכור(ה)	
			מרים				יש לו (לה) אופניים
		יואל	ברכה				משחק(ת) שחמט
	מיקי	דני	מיכל	דני			גר(ה) בשכון המלכים
	תמי		יעל	עובד			לומד(ת) בכיתה ה-1
				מיקי			יום ההולדת שלו(שלה) בחורף
							היה(היתה) בחו"ל
							תלמיד(ה) טוב (ה) בחשבון

אם לאחד המשתתפים אין כרטיס מתאים, הוא לוקח כרטיס נוסף מערימת הכרטיסים, והתור עובר למשתתף הבא. משתתף המניח כרטיס על משבצת שאינה מתאימה (וזאת קובע, כמובן, החניך שבו מדובר), לוקח בחזרה את הכרטיס שלו, מקבל כרטיס נוסף מערימת הכרטיסים,

והתור עובר למשתתף הבא. כאשר משחקים במשחק באופן תחרותי - מנצח המשתתף שנפטר ראשון מכל כרטיסיו. במשחק לא תחרותי - אין מנצחים.

כיצד יודעים החניכים פרטים אישיים זה על זה? (שהרי, עליהם לדעת זאת כדי להשתתף במשחק). לכך שתי אפשרויות:

אפשרות אחת היא, כי לפני המשחק, מסתובבים החניכים בחדר, ושואלים זה את זה לפרטים אישיים שונים. הם יודעים שכדאי להם לזכור את הפרטים הללו כדי שיוכלו להיטיב לשחק במשחק. אבל, הם אינם יודעים אלו פרטים אישיים יידרשו במשחק (כי עדיין לא ראו את הטבלה). משום כך, הם אוספים פרטים רבים ככל האפשר.

על פי האפשרות השנייה, יכולים המשתתפים להחליף ביניהם מידע תוך כדי משחק: "אגלה לך מתי יום ההולדת שלי, אם תגלה לי מי הם שחקני השחמט בקבוצה". למען הסדר הטוב, רצוי לקבוע שמשתתף אינו רשאי להחליף מידע בשעה שתורו לשחק. מובן, שאפשר לשלב את שתי האפשרויות הללו יחדיו.

תרגיל ג - 1: טבלת ט"ו בשבט

לכבוד ט"ו בשבט, רוצה המדריך לעורר עניין בנושא ולהוסיף עוד ידע על עצים. תכנן משחק טבלה למטרה זו.

תשובה:

כשולי הטבלה יופיעו תיאורים של עצים. למשל:

משתמשים בו לנז	פירותיו אינם למאכל	פריו אדום	מגדלים אותו בארץ	גדל בארץ בר
בעל פריחה צהובה				
נותן פרי טוב למאכל				
עליו משוננים				
בעל פריחה אדומה				
ירוק-עד				
עץ שעליו נושרים בשלכת				

חלק את הקבוצה לצוותים, ותן בידי כל צוות כרטיסי-עצים. על כל כרטיס מופיע שם עץ: ברוש, דקל, זית, רימון, אהליפטוס, חרוב וכו'. על כל צוות להניח כרטיס במקום המתאים בטבלה. למשל, אפשר להניח את הכרטיס "שזף" על המשבצת הנמצאת בהצטלבות שבין "עץ שעליו נושרים בשלכת" לבין "פריו אדום". יתר חוקי המשחק כמו במשחק הקודם.

כאן, יותר מאשר במשחק הקודם, יש לאפשר לחניכים להשיג מידע ממקור כלשהו, כי סביר להניח שהידע שלהם בנושא המשחק - מועט. אפשר לחלק לחניכים חוברות בנושא, או תמונות של עצים, והחניכים יוכלו לברר פרטים בלתי מוכרים להם, ולהחליף ידיעות זה עם זה. בצורה זו, חלק מן המתח והשעשוע שבמשחק, יהיה קשור בזריזות הדיפדוף והקריאה תוך כדי המשחק.

אפשרות אחרת היא, לשחק במשחק זה כבמשחק זיכרון: בקש מן החניכים לקרוא רשימה קצרה של תכונות עצים, ולהתבונן בתמונותיהם במשך זמן מוגבל. לאחר מכן, שחקו במשחק הטבלה, כשכל חניך משתדל לזכור כמיטב יכולתו את שקרא.

וגירסא נוספת: על משבצות הטבלה אפשר להניח, במקום פתקים עם שמות של עצים - עלים של עצים.

שני משחקי הטבלה שראינו הם משחקי ידע. אבל, כפי שאמרנו כבר, אפשר לבנות משחקי טבלה המפעילים שיקול דעת ומחשבה, ולא ידע. כזה הוא, למשל, משחק הטבלה הבא:

2. טבלת נקודות מבט

אדם בעל רגישות לזולת הינו (בין השאר) אדם המבין את נקודת המבט של האחרים, והמסוגל "להיכנס לנעלי חברו". כלומר - להבין מה האחר חושב ומרגיש. לרגישות כזו, חשיבות רבה, כי היא מאפשרת לפתח קשרי ידידות וחברות עמוקים יותר. מטרתו של משחק זה, להפנות את תשומת לב החניכים לנקודת המבט של אנשים אחרים ולעודד את רגישותם לזולת. מובן, שכדי להגביר רגישות זו, רצוי להרחיב את הנושא בפעולות נוספות.

הכנה:

א. להכין טבלה משורטטת על גליון בריסטול. בראשי הטורים מופיעות דמויות שונות אשר היו קשורות במשחק כדורגל מסויים, ובשולי השורות - תיאורים קצרים של אירועים שהתרחשו בעת המשחק. למשל:

השופט	שטר הממונה על הסדר	מוכר ארטיקים	חלוץ ימני של קבוצת "הפועל"	שוער קבוצת "מכבי"	כייס שבא למשחק כדי לכייס
השופט לא ראה שכלם מ"מכבי" נגע בידו בכדור					
"הפועל" הבקיעה שער					
חמישה אוהדים של "הפועל" פרצו למגרש					
שחקן המפתח של "מכבי" נקע את רגלו					
עננים כיסו את השמיים ונהייה קר					
שני אוהדים רבו ביציע, והיתה התקהלות גדולה					

ב. להכין כרטיסי-תגובות, שמספרם לפחות כמספר המשבצות בטבלה, וגודל כל אחד מהם כגודל משבצת. על כל כרטיס רשומה תגובה אפשרית של אחת משש הדמויות (שופט, שוטר וכו') לאחד מששת האירועים (נגיעת ידו של הבלם בכדור, הבקעת שער וכו').
דוגמא לכרטיסים:

"האוהדים של הקבוצה שלהם - ממש חיות!"

"אוי ואבוי!"

"יופי, זוהי ההזדמנות להצליח!"

"זה שופט זה?!"

"מה איכפת לך? זה לא ענייני".

"איזה טמבל! חבל שלא החליפו אותו".

וכו'.

מהלך המשחק:

ספר לחניכים, שבשבת התנהל משחק כדורגל בין הפועל תל-מלך לבין מכבי כפר-אוגוסט (או כל שם אחר שתבחר). במהלך המשחק ארעו, בין השאר, שישה אירועים הרשומים בצד ימין של הטבלה. כולנו מנחשים, כמובן, שההתייחסות של שחקני מכבי לאירועים לעומת ההתייחסות של שחקני הפועל - היו שונות מאוד זו מזו. למשל, כשקבוצת הפועל הבקיעה שער - שחקני הפועל שמחו, ואילו שחקני מכבי היו עצובים. אפשר לומר, שלכל קבוצה היתה נקודת מבט אחרת על מה שהתרחש במשחק.
אבל, האם חשבנו אי פעם, שבעת משחק כדורגל, מלבד שתי נקודות מבט אלו, יש נקודות מבט רבות נוספות?

קיימת נקודת מבט של מוכר השלגונים, אשר אין לו עניין רב בתוצאת המשחק, אלא במספר השלגונים שהקהל קונה. קיימת נקודת מבט של כייס, אשר מקווה שיהיה דוחק בקהל, כדי שיוכל לכייס באין מפריע. לילד קטן, אשר בא עם אביו למשחק - יש נקודת מבט אחרת על המתרחש, וכמו כן - לשוטר הממונה על הסדר, לשופט המשחק וכו'.

משחק זה, מסב את תשומת לב החניכים לנקודות מבט רבות בכל אירוע: על המשתתפים להניח את כרטיסי-התגובות שבידיהם על גבי המשבצות שבטבלה, בצורה שתתאר בצורה סבירה את תגובות הדמויות השונות לכל אירוע. למשל, את הכרטיס "יופי, זוהי ההזדמנות להצליח!", אפשר להניח על גבי המשבצת התחתונה השמאלית. משום שסביר שכייס יתייחס אל ההתקהלות, כאל הזדמנות להצליח לכייס, עם זאת, כל כרטיס יכול להתאים ליותר ממשבצת אחת. למשל, הכרטיס "יופי, זוהי ההזדמנות להצליח", מתאים לא רק לכייס, אלא גם לתגובתו של חלוץ הפועל, לנקיעת רגלו של שחקן המפתח של קבוצת מכבי.

המשחק מתנהל כמו במשחקי הטבלה הקודמים: כל צוות מניח בתורו כרטיס-תגובה על הטבלה, בסמוך למשבצת שכבר הונח עליה כרטיס. צוות שאין בידו כרטיס מתאים - לוקח עוד כרטיס מן הערימה, והתור עובר לצוות הבא.

שלא כמו במשחקים הקודמים, המבוססים על ידע, כאן עשויים להתעורר חילוקי דיעות לגבי התאמתו של כרטיס למקום שבו הונח. במקרה כזה, תן לכל צד להסביר בקצרה את עמדתו, ואחר כך ערוך הצבעה בין חברי הקבוצה. הוחלט שכרטיס אינו מתאים למקומו - מקבל הצוות את הכרטיס בחזרה, לוקח כרטיס נוסף מן הערימה, והתור עובר לצוות הבא.

בצורה זו, תוך כדי הנחת כרטיסים ודיון, מפעילים המשתתפים את שיקול דעתם, והופכים מודעים יותר להבדלים בין נקודות המבט של אנשים שונים.

תרגיל ג - 2: תרגילי סיכום

1. מדריך ערך לחניכיו פעולת הכנה לטיול, והסביר להם על המקומות שבהם יבקרו. לסיום הפעולה, רצה המדריך לסכם את המידע שנוסף מהפעולה. תכנן משחק טבלה אשר מטרתו לסכם את הידע שיש לחניכים ואשר יתבסס על ידע על מקום כלשהו בארץ שתבחר.
2. לכבוד יום העצמאות, רוצה מדריך להזכיר לחניכים את ההתרחשויות מתקופת קום המדינה, לעורר בהם עניין בנושא, וליצור אווירה מתאימה ליום העצמאות. תכנן משחק טבלה אשר אלה יהיו מטרותיו, ויעסוק באישים אשר נטלו חלק בהקמת המדינה ובמעשיהם.
3. בחר לך מטרה שלא הוזכרה עדיין, ובנה לה משחק טבלה מתאים.